

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

29. juuli 2019*

Eelotsusetaotlus – Autoriõigus ja sellega kaasnevad õigused – Direktiiv 2001/29/EÜ – Infoühiskond – Autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamine – Artikli 5 lõige 3 – Erandid ja piirangud – Ulatus – Artikli 5 lõike 3 punktid c ja d – Ajakohastest sündmustest teavitamine – Tsiteerimine – Hüperlinkide kasutamine – Üldsusele seaduslikult kättesaadavaks tegemine – Euroopa Liidu põhiõiguste harta – Artikkel 11 – Sõna- ja teabevabadus

Kohtuasjas C-516/17,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) 27. juuli 2017. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 25. augustil 2017, menetluses

Spiegel Online GmbH

versus

Volker Beck,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, kodade presidendid A. Arabadjiev, M. Vilaras, T. von Danwitz, C. Toader, F. Biltgen ja C. Lycourgos, kohtunikud E. Juhász, M. Ilešič (ettekandja), L. Bay Larsen ja S. Rodin,

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: osakonnajuhataja M. Aleksejev,

arvestades kirjalikku menetlust ja 3. juuli 2018. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Spiegel Online GmbH, esindaja: *Rechtsanwalt* T. Feldmann,
- V. Beck, esindaja: *Rechtsanwalt* G. Toussaint,
- Saksamaa valitsus, esindajad: M. Hellmann ja J. Techert,
- Prantsuse valitsus, esindajad: E. de Moustier ja D. Segoin,
- Portugali valitsus, esindajad: L. Inez Fernandes, M. Figueiredo ja T. Rendas,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

- Ühendkuningriigi valitsus, esindajad: Z. Lavery ja D. Robertson, keda abistas *barrister* N. Saunders,
- Euroopa Komisjon, esindajad: H. Krämer, T. Scharf ja J. Samnadda,

olles 10. jaanuari 2019. aasta kohtuistungil ära kuulunud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT 2001, L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230; parandus ELT 2008, L 314, lk 16) artikli 5 lõike 3 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud internetis omanimelist teabeportaali haldava Spiegel Online'i ja Volker Becki, kes oli ajal, mil eelotsusetaotluse esitanud kohus otsustas pöörduda Euroopa Kohtusse, Bundestagi (Saksamaa Liidupäev) liige, vahelises kohtuvaidluses seoses asjaoluga, et Spiegel Online avaldas oma veebisaidil V. Becki käsikirja ja viimase poolt ühes kogumikus avaldatud artikli.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 2001/29 põhjendustes 1, 3, 6, 7, 9, 31 ja 32 on märgitud:

„(1) [EÜ] [a]sutamislepinguga nähakse ette siseturu rajamine ning süsteemi sisseadmine, mis tagaks siseturul moonutamata konkurentsi. Neid eesmärke aitab saavutada liikmesriikide autoriõigust ja sellega kaasnevaid õigusi käsitlevate seaduste ühtlustamine.

[...]

(3) Ettepanud ühtlustamine aitab rakendada siseturu nelja vabadust ning on seotud õiguse põhiprintsiipide, eelkõige omandi, kaasa arvatud intellektuaalomand, ning väljendusvabaduse ja avaliku huvi järgimisega.

[...]

(6) Ühenduse tasandil pole ühtlustamist toimunud, seepärast võivad siseriiklikul tasandil võetavad seadusandlikud meetmed, mida on mitmes liikmesriigis tehnoloogilistele väljakutsetele vastamiseks juba võetud, kaasa tuua erinevusi kaitse osas ning seega ka piirata intellektuaalomandit sisaldavate või sellel põhinevate teenuste ja toodete vaba liikumist, mis viivad siseturu killustumise ja õigusliku järjepidevusetuseni. Selliste õiguslike erinevuste ja ebakindluse mõju suureneb veelgi infoühiskonna edasise arengu käigus, mis on juba oluliselt suurendanud intellektuaalomandi piiriülest kasutamist. [...]

(7) Ühenduse autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste kaitse õigusraamistikku tuleb seepärast samuti kohandada ja täiendada niipalju, kui on tarvis siseturu tõrgeteta toimimiseks. [...] [E]i ole aga tarvis kõrvaldada ega ennetada erinevusi, mis ei kahjusta siseturu toimimist.

[...]

(9) Autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste ühtlustamise aluseks peab olema kõrgetasemeline kaitse, sest nimetatud õigused on olulised intellektuaalse loomingu seisukohalt. Nende kaitse aitab tagada loovuse säilimise ja arengu autorite, esitajate, tootjate, tarbijate, kultuuri, tööstuse ja laiemal üldsuse huvides. Intellektuaalomand on seetõttu tunnustatud omandi lahutamatuks osaks.

[...]

(31) Tuleb tagada õiguste ja huvide tasakaal eri liiki õiguste valdajate huvide vahel, samuti eri liiki õiguste valdajate ning kaitstud objekti kasutajate vahel. Olemasolevad erandid ja piirangud, mis nende õiguste puhul liikmesriikides on ette nähtud, tuleb uut elektroonilist keskkonda arvesse võttes läbi vaadata. [...] Siseturu nõuetekohase toimimise tagamiseks tuleks sellised erandid ja piirangud määratleda ühtlustatumalt. Ühtlustamise peaks põhinema erandite ja piirangute mõjul siseturu tõrgeteta toimimisele.

(32) Käesoleva direktiiviga nähakse ette ammendav loetelu eranditest ja piirangutest reprodutseerimisõiguse ja üldsusele edastamise õigusega. [...] Liikmesriigid peaksid neid erandeid ja piiranguid kohaldama ühtsel viisil [...].“

4 Direktiivi 2001/29 artikli 1 lõikes 1 on sätestatud: „[k]äesolev direktiiv käsitleb autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste õiguskaitset siseturu piires, rõhutades eelkõige infoühiskonna aspekti.“

5 Direktiivi 2001/29 artikkel 2 „Reprodutseerimisõigus“ on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid näevad ette, et ainuõigus lubada või keelata otsest või kaudset ajutist või alalist reprodutseerimist mis tahes viisil või vormis, osaliselt või täielikult, on:

a) autoritel nende teoste osas;

[...]“.

6 Sama direktiivi artikli 3 „Õigus teoseid üldsusele edastada ja muid [kaitstud] objekte üldsusele kättesaadavaks teha“ lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid näevad ette, et autoritel on ainuõigus lubada või keelata oma teoste edastamist üldsusele kaabel- või kaablita sidevahendite kaudu, sh nende teoste sellisel viisil kättesaadavaks tegemist, et isik pääseb neile ligi enda valitud kohas ja enda valitud ajal.“ [täpsustatud sõnastus]

7 Sama direktiivi artikli 5 „Erandid ja piirangud“ lõike 3 punktides c ja d ning lõikes 5 on ette nähtud:

„3. Liikmesriigid võivad artiklites 2 ja 3 sätestatud õiguste puhul näha ette erandeid või piiranguid järgmistel juhtudel:

[...]

c) reprodutseerimine ajakirjanduses, ringhäälingu kaudu edastatud teoste või muude [kaitstud] objektide üldsusele edastamine või kättesaadavaks tegemine ajakohaste majandus-, poliitika- või usuteemaliste trükitud artiklite kaudu, tingimusel et selline kasutusviis ei ole konkreetselt reserveeritud ning et märgitakse ka allikas, sh autori nimi, või teoste või muude [kaitstud] objektide kasutamine seoses ajakohastest sündmustest teatamisega ulatuses, mis on informatiivsel eesmärgil vajalik, ning tingimusel, et märgitakse ka allikas, sh autori nimi, kui see ei ole võimatu;

d) tsiteerimine sellistel eesmärkidel nagu näiteks kriitika või ülevaade, kui tsitaadid on seotud teose või muu [kaitstud] objektiga, mis on juba seaduslikult üldsusele kättesaadavaks tehtud, tingimusel et märgitakse ka allikas, sh autori nimi, kui see ei ole võimatu, ja et tsitaatide kasutamine on kooskõlas mõistlike tavadega ning neid kasutatakse konkreetse eesmärgi jaoks vajalikus ulatuses;

[...]

5. Lõigete 1, 2, 3 ja 4 kohaseid erandeid ja piiranguid kohaldatakse üksnes teatavatel erijuhtudel, mis ei ole vastuolus teose või muu objekti tavapärase kasutusega ega mõjuta põhjendamatult õiguste valdaja õiguspäraseid huve.“ [täpsustatud sõnastus]

Saksa õigus

8 Autoriõigust ja sellega kaasnevaid õigusi reguleeriva 9. septembri 1965. aasta seaduse (Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz; *BGBI.* 1965 I, lk 1273; edaspidi „UrHG“) §-s 50 „Ajakohastest sündmustest teavitamine“ on sätestatud:

„Ajakohastest sündmustest teavitamiseks ringhäälingu või sarnaste tehniliste vahendite kaudu, ajalehtedes, perioodilistes väljaannetes ja muudes väljaannetes või muudel kandjatel, mis kajastavad peamiselt päevasündmusi, samuti filmis, on seaduslik reprodutseerida, levitada ja üldsusele edastada taotletava eesmärgiga põhjendatud mahus teoseid, mida võib kajastatud sündmuste käigus näha ja kuulda.“

9 UrHG § 51 „Tsiteerimine“ on sõnastatud järgmiselt:

„Juba avaldatud teose reprodutseerimine, levitamine ja üldsusele edastamine tsiteerimise eesmärgil on seaduslik juhul, kui kasutamise ulatus on põhjendatud taotletava konkreetse eesmärgiga. Eelkõige on seaduslik:

1. koondada konkreetset teosed pärast nende avaldamist eraldiseisvasse teaduslikku teosesse selle sisu selgitamise eesmärgil;
2. tsiteerida pärast teose avaldamist selle katkendeid eraldiseisvas kirjandusteoses;
3. tsiteerida eraldiseisvas muusikateoses konkreetseid katkendeid juba avaldatud muusikateosest.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

10 V. Beck oli ajal, mil eelotsusetaotluse esitanud kohus otsustas pöörduda Euroopa Kohtusse, olnud Bundestagi (Saksamaa Liidupäev) liige alates aastast 1994. Ta on alaealiste suhtes toimepandud seksuaalkuritegusid käsitlevat karistuspoliitikat puudutava käsikirja autor. See käsikiri avaldati pseudonüümi all artiklina ühes 1988. aastal avaldatud kogumikus. Selle avaldamisel muutis kirjastaja käsikirja pealkirja ning lühendas käsikirjas üht lauset. Autor esitas 5. mail 1988 kirjastajale kaebuse ning nõudis temalt tulemuselt, et seda asjaolu kogumiku levitamisel sõnaselgelt mainitaks. Järgnenud aastatel vastas V. Beck talle selle artikliga seoses osaks saanud kriitikale korduvalt, et kogumiku kirjastaja muutis tema käsikirja sisu. Vähemalt 1993. aastast alates taganes V. Beck kõnealuse artikli sisust.

11 2013. aastal leiti V. Becki artikli käsikiri arhiivides tehtud otsingute käigus ja see esitati talle 17. septembril 2013, samal ajal kui ta kandideeris Saksamaa Liidupäeva valimistel. Järgmisel päeval esitas V. Beck käsikirja mitmele ajalehetoimetusele, et tõendada, et kirjastaja oli seda kõnealuse artikli avaldamisel muutnud. Samas ei nõustunud ta selle käsikirja ja artikli avaldamisega nende toimetuste

poolt. Seevastu avaldas ta need ise oma veebisaidil, lisades igale leheküljele märkuse: „Ma taganen selles artiklis esitatud seisukohtadest. Volker Beck“. Lisaks oli kogumikus avaldatud artikli lehekülgedel järgmine märge: „Käesoleva teksti [avaldamiseks] ei ole luba antud ning kirjastaja muutis selle alapealkirja ja teksti osi oma äranägemise järgi.“

- 12 Spiegel Online haldab Internetis uudisteportaali *Spiegel Online*. Ta avaldas 20. septembril 2013 artikli, milles väitis, et vastupidi V. Becki väidetele ei muutnud kirjastaja tema käsikirja põhisisu ja V. Beck on üldsust seega aastaid petnud. Lisaks sellele artiklile oli hüperlinkide kaudu võimalik alla laadida käsikirja ja kogumikus avaldatud artikli originaalversioonid.
- 13 V. Beck vaidlustas käsikirja ja artikli terviktekstide Spiegel Online veebisaidil kättesaadavaks tegemise Landgerichtis (esimese astme kohus, Saksamaa), väites et see rikub tema autoriõigust. Nimetatud kohus rahuldab V. Becki nõuded. Spiegel Online, kelle apellatsioonkaebus jäeti rahuldamata, esitas eelotsusetaotluse esitanud kohtule kassatsioonkaebuse.
- 14 Nimetatud kohtu hinnangul ei ole selge, kuidas tuleks tõlgendada direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkte c ja d lähtuvalt põhiõigustest, eelkõige teabevabadusest ja ajakirjandusvabadusest. Tal on eelkõige tekkinud küsimus, kas see säte jätab liikmesriigi õigusesse ülevõtmisel kaalutlusruumi. Ta märgib sellega seoses, et Bundesverfassungsgerichti (Saksamaa Liitvabariigi konstitutsioonikohus) kohtupraktika kohaselt tuleb Euroopa Liidu direktiivi ülevõtvaid riigisisese õiguse sätteid üldjuhul hinnata mitte lähtuvalt Saksamaa Liitvabariigi 23. mai 1949. aasta põhiseadusega (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (*BGBI* 1949 I, lk 1)) kaitstud põhiõigustest, vaid üksnes liidu õigusega kaitstud põhiõigustest juhul, kui see direktiiv ei jäta liikmesriikidele selle ülevõtmisel mingit kaalutlusruumi.
- 15 Neil asjaoludel otsustas Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas liidu õigusnormid, mis käsitlevad [autoriõiguse] suhtes ette nähtud erandeid või piiranguid vastavalt direktiivi 2001/29 artikli 5 lõikele 3, jätavad kaalutlusruumi nende riigisisesse õigusesse ülevõtmisel?
2. Mil viisil tuleb selle kindlaksmääramisel, millise ulatusega on direktiivi 2001/29 artikli 5 lõikes 3 sätestatud erandid autori ainuõigusest oma teoseid reprodutseerida (direktiivi 2001/29 artikli 2 punkt a) ja üldsusele edastada, kaasa arvatud üldsusele kättesaadavaks teha (direktiivi 2001/29 artikli 3 lõige 1), või selle õiguse piirangud, arvestada põhiõigusi, mis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas?
3. Kas põhiõigused teabevabadusele (Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 11 lõike 1 teine lause) või ajakirjandusvabadusele (Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 11 lõige 2) võivad õigustada erandeid autori ainuõigusest oma teoseid reprodutseerida (direktiivi 2001/29 artikli 2 punkt a) ja üldsusele edastada, kaasa arvatud üldsusele kättesaadavaks teha (direktiivi 2001/29 artikli 3 lõige 1), või selle õiguse piiranguid väljaspool direktiivi 2001/29 artikli 5 lõikes 3 sätestatud erandeid või piiranguid?
4. Kas autoriõigusega kaitstud teoste üldsusele kättesaadavaks tegemist meediaettevõtte portaalis ei tule käsitada ajakohastest sündmustest teavitamisena vastavalt direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis c teisena nimetatud võimalusele, milleks ei ole vaja luba, juba seetõttu, et meediaettevõttel oli võimalik küsida enne autori teoste üldsusele kättesaadavaks tegemist autori nõusolekut ja seda sai meediaettevõttelt mõistlikult eeldada?

5. Kas avaldamisega tsiteerimise eesmärgil vastavalt direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktile d ei ole tegemist juhul, kui tsiteeritud teosed või selle osad ei ole lahutamatuult uude teksti sisestatud – näiteks taandridade või joonealuste märkuste abil –, vaid need tehakse Internetis üldsusele hüperlinkide abil kättesaadavaks PDF-failidena (*Portable Document Format*), mis on uue teksti juures eraldi kättesaadavad?
6. Kas küsimuse puhul, millal on teos direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti d tähenduses juba seaduslikult üldsusele kättesaadavaks tehtud, tuleb lähtuda sellest, kas see teos oli sellel konkreetsel kujul juba enne seda autori nõusolekul avaldatud?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 16 Sissejuhatuses tuleb märkida, et nähtuvalt käesoleva kohtuotsuse punktist 14 on esimene küsimus esitatud selleks, et välja selgitada, kuidas eelotsusetaotluse esitanud kohus peaks põhikohtuasja lahendamisel kohaldama ajakohastest sündmustest teavitamist ja tsiteerimist käsitlevaid norme, mis on ette nähtud vastavalt UrhG §-s 50 ja §-s 51, millega võetakse üle direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktid c ja d.
- 17 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on sellega seoses tekkinud küsimus, kas see liidu õiguse säte jätab liikmesriikidele selle ülevõtmisel kaalutlusruumi, sest Bundesverfassungsgerichti (Saksamaa Liitvabariigi konstitutsioonikohus) kohtupraktika kohaselt tuleb liidu direktiivi ülevõtvaid riigisisese õiguse sätteid üldjuhul hinnata mitte lähtuvalt Saksamaa Liitvabariigi põhiseadusega kaitstud põhiõigustest, vaid üksnes lähtuvalt liidu õigusega kaitstud põhiõigustest, juhul kui see direktiiv ei jäta liikmesriikidele selle ülevõtmisel mingit kaalutlusruumi.
- 18 Niisiis palub eelotsusetaotluse esitanud kohus esimese küsimusega sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis c teisena nimetatud võimalust ja punkti d tuleb tõlgendada nii, et need kujutavad endast täieliku ühtlustamise meetmeid.
- 19 Selle kohta tuleb märkida, et vastavalt liidu õiguse esimese põhimõttele, mis on liidu õiguskorda iseloomustav põhitunnus, ei saa asjaolu, et liikmesriik tugineb riigisisese õiguse sätetele, isegi kui need on põhiseaduse sätted, mõjutada liidu õiguse toimet selle riigi territooriumil (26. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 59).
- 20 Selles osas tuleb rõhutada, et kuna direktiivi ülevõtmise puhul liikmesriigi poolt on igal juhul tegemist Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklis 51 mainitud olukorraga, kus liikmesriik kohaldab liidu õigust, tuleb direktiivi ülevõtmisel saavutada hartas ette nähtud põhiõiguste kaitse tase olenemata liikmesriigile ülevõtmisel jäetud kaalutlusruumist.
- 21 Samas, kui olukorras, kus liikmesriigi tegevus ei ole liidu õigusega täielikult kindlaks määratud, kohaldatakse seda õigust harta artikli 51 lõike 1 tähenduses liikmesriigi sätte või meetmega, on riigi ametiasutustel ja kohtutel õigus kohaldada põhiõiguste kaitse riigisiseseid standardeid, tingimusel, et see ei kahjusta hartas ette nähtud kaitse taset, nii nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus, ega liidu õiguse esimest, ühtsust ja tõhusust (26. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 60, ja 26. veebruari 2013. aasta kohtuotsus Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punkt 29).

- 22 Seega on liidu õigusega kooskõlas see, kui liikmesriigi kohtud ja ametiasutused seavad selle kohaldamise sõltuvusse eelotsusetaotluse esitanud kohtu esiletoodud asjaolust, et direktiivi sätted „jätavad nende liikmesriigi õigusesse ülevõtmisel kaalutlusruumi“, juhul, kui seda asjaolu mõista nii, et selle all peetakse silmas nende sätetega taotletavat ühtlustamise taset ja niisugune kohaldamine on mõeldav ainult siis, kui kõnealuste sätetega ei taotleta täielikku ühtlustamist.
- 23 Käesoleval juhul tuleb märkida, et direktiivi 2001/29 eesmärk on ühtlustada vaid teatavad autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste aspektid, kuivõrd paljud selle direktiivi sätted annavad aimu liidu seadusandja tahtest jätta liikmesriikidele selle rakendamisel kaalutlusruum (vt selle kohta 5. märtsi 2015. aasta kohtuotsus Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, punkt 57).
- 24 Nähtuvalt direktiivi 2001/29 põhjendusest 32, näeb selle direktiivi artikkel 5 oma lõigetes 2 ja 3 ette loetelu reprodutseerimis- ja üldsusele edastamise ainuõiguste suhtes tehtavatest eranditest ja piirangutest.
- 25 Selles küsimuses ilmneb Euroopa Kohtu praktikast, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõigetes 2 või 3 ette nähtud konkreetse erandi või piirangu riigisisesele õigusesse ülevõtmisel liikmesriikidel oleva kaalutlusruumi ulatust tuleb hinnata juhtumipõhiselt, lähtudes eelkõige selle sätte sõnastusest (vt selle kohta 21. oktoobri 2010. aasta kohtuotsus Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, punkt 36; 3. septembri 2014. aasta kohtuotsus Deckmyn ja Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, punkt 16; 22. septembri 2016. aasta kohtuotsus Microsoft Mobile Sales International jt, C-110/15, EU:C:2016:717, punkt 27, ning 14. veebruari 2017. aasta arvamus 3/15 (Marrakechi leping avaldatud teostele juurdepääsu kohta), EU:C:2017:114, punkt 116), kusjuures erandite ja piirangute ühtlustamise tase, mida liidu seadusandja taotleb, lähtub nende mõjust siseturu tõrgeteta toimimisele, nagu on meelde tuletatud direktiivi 2001/29 põhjenduses 31.
- 26 Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis c teisenä viimane nimetatud võimaluse ja punkti d kohaselt puudutavad seal mainitud erandid ja piirangud vastavalt „teoste või muude objektide kasutamise[st] seoses ajakohastest sündmustest teavitamisega ulatuses, mis on informatiivsel eesmärgil vajalik, ning tingimusel, et märgitakse ka allikas, sh autori nimi, kui see ei ole võimatu“, ja „tsiteerimise[st] sellistel eesmärkidel nagu näiteks kriitika või ülevaade, kui tsitaadid on seotud teose või muu [kaitstud] objektiga, mis on juba seaduslikult üldsusele kättesaadavaks tehtud, tingimusel, et märgitakse ka allikas, sh autori nimi, kui see ei ole võimatu, ja et tsitaatide kasutamine on kooskõlas mõistlike tavade ja neid kasutatakse konkreetse eesmärgi jaoks vajalikus ulatuses“.
- 27 Selle sätte sisust ilmneb, et see ei ühtlusta selles mainitud erandite ja piirangute ulatust täielikult.
- 28 Esiteks ilmneb nimelt asjaolust, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis c teisenä viimane nimetatud võimaluses ja punktis d on kasutatud vastavalt sõnastust „ulatuses, mis on informatiivsel eesmärgil vajalik“ ja „tingimusel, et [...] kasutamine on kooskõlas mõistlike tavade ja neid kasutatakse konkreetse eesmärgi jaoks vajalikus ulatuses“, et liikmesriikidel on selle sätte ülevõtmisel ja selle rakendamiseks võetavate riigisiseste sätete kohaldamisel märkimisväärne kaalutlusruum, mis võimaldab tal erinevaid esinevaid huve tasakaalustada. Teiseks on direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis d seoses juhtumitega, millal tsiteerimine on lubatud, esitatud ainult näitlik loetelu sellistest juhtumitest, nagu kinnitab sõnade „sellistel eesmärkidel nagu näiteks kriitika või ülevaade“ kasutamine.
- 29 Seda kaalutlusruumi kinnitab direktiivi 2001/29 vastuvõtmisele eelnenud õigusloomealane tegevus. Nii ilmneb 10. detsembri 1997. aasta ettepaneku võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (KOM(97) 628 lõplik) seletuskirjast seoses piirangutega, mis nüüd on sisuliselt ette nähtud direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktides c ja d, et neid piiranguid ei peaks nende vähest majanduslikku tähtsust arvestades selles ettepanekus üksikasjalikult käsitlema ja sellepärast on nende

kohaldamiseks esitatud ainult miinimumtingimused, ja et nende erandite ja piirangute kohaldamise tingimuste üksikasjalik sätestamine peaks jääma liikmesriikide ülesandeks, arvestades selles sättes määratud raame.

- 30 Olenemata eeltoodud kaalutlustest, on liikmesriikidel direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis c nimetatud teise võimaluse ja punkti d rakendamisel olev kaalutlusruum mitmel moel piiratud.
- 31 Esiteks on Euroopa Kohus korduvalt otsustanud, et liikmesriigid peavad neil direktiivi 2001/29 artikli 5 lõigetes 2 ja 3 ette nähtud erandite ja piirangute rakendamisel oleva kaalutlusruumi kasutamisel jääma liidu õigusega seatud piiridesse, mis tähendab, et neil ei ole vabadust määrata ühtlustamata viisil kõik nende erandite ja piirangute tingimused (vt selle kohta 6. veebruari 2003. aasta kohtuotsus SENA, C-245/00, EU:C:2003:68, punkt 34; 1. detsembri 2011. aasta kohtuotsus Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punkt 104; 3. septembri 2014. aasta kohtuotsus Deckmyn ja Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, punkt 16, ning 14. veebruari 2017. aasta arvamus 3/15 (Marrakechi leping avaldatud teoste juurdepääsu kohta), EU:C:2017:114, punkt 122).
- 32 Nii on Euroopa Kohus rõhutanud, et liikmesriikide võimalus näha ette erand või piirang direktiivi 2001/29 artiklites 2 ja 3 sätestatud ühtlustatud eeskirjade suhtes on rangelt raamistatud liidu õiguse nõuetega (vt selle kohta 14. veebruari 2017. aasta arvamus 3/15 (Marrakechi leping avaldatud teoste juurdepääsu kohta), EU:C:2017:114, punkt 126).
- 33 Täpsemalt tohivad liikmesriigid oma õigusaktides näha ette direktiivi 2001/29 artikli 5 lõigetes 2 ja 3 mainitud erandi või piirangu ainult juhul, kui nad järgivad kõiki selles sättes kehtestatud tingimusi (vt analoogia alusel 14. veebruari 2017. aasta arvamus 3/15 (Marrakechi leping avaldatud teoste juurdepääsu kohta), EU:C:2017:114, punkt 123 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 34 Liikmesriigid peavad seejuures samuti järgima liidu õiguse üldpõhimõtteid, mille hulka kuulub ka proportsionaalsuse põhimõte, millest tuleneb, et võetavad meetmed peavad olema taotletava eesmärgi saavutamiseks sobivad ega tohi minna kaugemale sellest, mis on selle eesmärgi saavutamiseks vajalik (1. detsembri 2011. aasta kohtuotsus Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punktid 105 ja 106).
- 35 Teiseks on Euroopa Kohus rõhutanud, et kaalutlusruumi, mis liikmesriikidel on direktiivi 2001/29 artikli 5 lõigetes 2 ja 3 mainitud erandite ja piirangute kehtestamiseks, ei tohi kasutada viisil, mis kahjustaks selle direktiivi eesmärke, mis nähtuvalt selle põhjendustest 1 ja 9 on tagada autorite kõrgetasemeline kaitse ja siseturu tõrgeteta toimimine (vt selle kohta 1. detsembri 2011. aasta kohtuotsus Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punkt 107, 10. aprilli 2014. aasta kohtuotsus ACI Adam jt, C-435/12, EU:C:2014:254, punkt 34, ning 14. veebruari 2017. aasta arvamus 3/15 (Marrakechi leping avaldatud teoste juurdepääsu kohta), EU:C:2017:114, punkt 124 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 36 Samas peavad liikmesriigid selle rakendamise käigus säilitama ka sel viisil kehtestatud erandite ja piirangute soovitava toime ning järgima nende eesmärki (vt selle kohta 4. oktoobri 2011. aasta kohtuotsus Football Association Premier League jt, C-403/08 ja C-429/08, EU:C:2011:631, punkt 163, ning 3. septembri 2014. aasta kohtuotsus Deckmyn ja Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, punkt 23), selleks et säilitada õiguste ja huvide õiglast tasakaalu eri liiki õiguste omajate huvide vahel ning samuti õiguste omajate ja kaitstud objektide kasutajate vahel, nagu on märgitud selle direktiivi põhjenduses 31.
- 37 Kolmandaks on liikmesriikidel direktiivi 2001/29 artikli 5 lõigetes 2 ja 3 mainitud erandite ja piirangute kehtestamisel olev kaalutlusruum samuti piiratud sama direktiivi artikli 5 lõikega 5, mis seob need erandid või piirangud kolme tingimusega, ehk neid erandeid või piiranguid tohib kohaldada üksnes teatud erijuhtudel, need ei tohi olla vastuolus teose tavapärase kasutusega ja need ei tohi

põhjendamatult kahjustada autoriõiguse omaja õiguspäraseid huve (14. veebruari 2017. aasta arvamus 3/15 (Marrakechi leping avaldatud teostele juurdepääsu lihtsustamise kohta), EU:C:2017:114, punkt 125 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 38 Viimasena olgu neljandaks märgitud, et nagu mainitud käesoleva kohtuotsuse punktis 20, on hartaga kaitstavad põhimõtted liikmesriikidele liidu õiguse kohaldamisel siduvad. Seega peavad liikmesriigid direktiivi 2001/29 artikli 5 lõigetes 2 ja 3 mainitud erandite ja piirangute ülevõtmisel jälgima, et nad tugineks nende erandite ja piirangute sellisele tõlgendusele, mis võimaldab tagada õiglase tasakaalu erinevate liidu õiguskorras kaitstud põhiõiguste vahel (27. märtsi 2014. aasta kohtuotsus UPC Telekabel Wien, C-314/12, EU:C:2014:192, punkt 46, ja 18. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus Bastei Lübbe, C-149/17, EU:C:2018:841, punkt 45 ning seal viidatud kohtupraktika, vt analoogia alusel ka 26. septembri 2013. aasta kohtuotsus IBV & Cie, C-195/12, EU:C:2013:598, punktid 48 ja 49 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 39 Eespool toodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis c teisenä viidetud võimalust ja punkti d tuleb tõlgendada nii, et nende puhul ei ole tegemist nendes mainitud erandite või piirangute ulatuse täieliku ühtlustamise meetmetega.

Kolmas küsimus

- 40 Kolmanda küsimusega, mida tuleb analüüsida teises järjekorras, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas harta artikliga 11 kaitstud teabevabadus ja ajakirjandusvabadus võivad väljaspool direktiivi 2001/29 artikli 5 lõigetes 2 ja 3 sätestatud erandeid ja piiranguid õigustada erandit selle direktiivi artikli 2 punktis a ja artikli 3 lõikes 1 ette nähtud autori ainuõigustest oma teoseid reprodutseerida ja üldsusele edastada.
- 41 Sissejuhatuseks olgu märgitud, et nii ettepaneku KOM(97) 628 lõplik kui ka direktiivi 2001/29 põhjendusest 32 ilmneb, et selle direktiivi artiklis 5 mainitud erandite ja piirangute loetelu on lõplik, nagu ka Euroopa Kohus on korduvalt rõhutanud (16. novembri 2016. aasta kohtuotsus Soulier ja Doke, C-301/15, EU:C:2016:878, punkt 34, ning 7. augusti 2018. aasta kohtuotsus Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, punkt 16).
- 42 Direktiivi 2001/29 põhjendustest 3 ja 31 ilmneb, et selle direktiivi alusel toimuva ühtlustamise eesmärk on säilitada – eriti elektroonilises keskkonnas – õiglase tasakaal ühelt poolt autoriõiguse ja sellega kaasnevate intellektuaalomandi õiguste omajatel nende intellektuaalomandi kaitse vastu oleva huvi, mis on tagatud harta artikli 17 lõikega 2, ja teiselt poolt kaitstud objektide kasutajatel olevate huvi ja põhiõiguste, eriti sõna- ja teabevabaduse, mis on tagatud harta artikliga 11, ning samuti ka üldhuvi kaitse vahel (vt selle kohta 7. augusti 2018. aasta kohtuotsus Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, punkt 41).
- 43 Samas on mehhanismid, mis võimaldavad leida õiglase tasakaalu nende erinevate õiguste ja huvi vahel, sätestatud direktiivis 2001/29 endas, kuivõrd eelkõige on ühest küljest selle artiklites 2–4 ette nähtud õiguste omajate ainuõigused, ja teisest küljest on selle artiklis 5 nende õiguste suhtes ette nähtud erandid ja piirangud, mille liikmesriigid võivad või lausa peavad üle võtma, kuigi neid mehhanisme tuleb täpsustada liikmesriigi meetmetega, millega see direktiiv üle võetakse, ning direktiivi kohaldamispraktikaga liikmesriigi ametiasutuste poolt (vt selle kohta 29. jaanuari 2008. aasta kohtuotsus Promusicae, C-275/06, EU:C:2008:54, punkt 66 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 44 Euroopa Kohus on korduvalt otsustanud, et põhiõigused, mida nüüd on tunnustatud hartas, mille järgimise tagab Euroopa Kohus, ammutavad inspiratsiooni liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest tavadest ning juhistest, mis sisalduvad inimõiguste kaitset puudutavates rahvusvahelistes lepingutes,

mille raames liikmesriigid on koostööd teinud või millega nad on ühinenud (vt selle kohta 27. juuni 2006. aasta kohtuotsus parlament *vs.* nõukogu, C-540/03, EU:C:2006:429, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 45 Mis puudutab direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis c teisena nimetatud võimaluses ja punktis d ette nähtud erandeid ja piiranguid, mida eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused puudutavad, siis tuleb rõhutada, et nende konkreetne eesmärk on eelistada kaitstud objektide kasutajate õigust teostada oma sõnavabadust, ja ajakirjandusvabadust, millel on eriline tähtsus, kuivõrd see on kaitstud kui põhiõigus, võrreldes autori õigusega mitte lubada oma teost kasutada, tagades selle autorile põhimõtteliselt õiguse sellele, et tema nimi oleks märgitud (vt selle kohta 1. detsembri 2011. aasta kohtuotsus Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punkt 135).
- 46 Käesoleva kohtuotsuse punktides 36 ja 42 mainitud õiglase tasakaalu saavutamisele aitab kaasa ka selle direktiivi artikli 5 lõige 5, mis nähtuvalt käesoleva kohtuotsuse punktis 37 rõhutatust nõuab, et kõnealuse direktiivi artikli 5 lõigetes 1–4 ette nähtud erandeid ja piiranguid kohaldataks üksnes teatavatel erijuhtudel, mis ei ole vastuolus teose või muu kaitstud objekti tavapärase kasutusega ega mõjuta põhjendamatult õiguse omaja õiguspäraseid huve.
- 47 Kui selles kontekstis oleks hoolimata liidu seadusandja selgest tahtest, mida on käsitletud käesoleva kohtuotsuse punktis 41, igal liikmesriigil lubatud autori ainuõigustest, mis on sätestatud direktiivi 2001/29 artiklites 2–4, kehtestada erandeid väljaspool selle direktiivi artiklis 5 ammendavalt ette nähtud eranditest ja piirangutest, seaks see ohtu autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste ühtlustamise tõhususe, mis selle direktiiviga on saavutatud, ning sellega taotletava õiguskindluse eesmärgi saavutamise (13. veebruari 2014. aasta kohtuotsus Svensson jt, C-466/12, EU:C:2014:76, punktid 34 ja 35). Sama direktiivi põhjendusest 31 ilmneb nimelt sõnaselgelt, et seni esinenud erinevused mõne piiratud toimingu suhtes kehtestatud erandite ja piirangute näol kahjustasid otseselt autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste siseturu toimimist, mille tõrgeteta tagamine ongi direktiivi 2001/29 artiklis 5 toodud erandite ja piirangute loetelu eesmärk.
- 48 Lisaks ilmneb sama direktiivi põhjendusest 32, et liikmesriigid peaksid neid erandeid ja piiranguid kohaldama ühtsel viisil. Nende erandite ja piirangute rakendamise ühtsust ei oleks aga võimalik tagada, kui liikmesriigid oleksid vabad nägema selliseid erandeid ja piiranguid ette väljaspool direktiivis 2001/29 sõnaselgelt ette nähtut (vt selle kohta 12. novembri 2015. aasta kohtuotsus Hewlett-Packard Belgium, C-572/13, EU:C:2015:750, punktid 38 ja 39), eriti kui võtta arvesse, et Euroopa Kohus on juba rõhutanud, et mitte üheski direktiivi 2001/29 sättes ei ole liikmesriikidele antud võimalust laiendada nende erandite või piirangute ulatust (vt selle kohta 10. aprilli 2014. aasta kohtuotsus ACI Adam jt, C-435/12, EU:C:2014:254, punkt 27).
- 49 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb kolmandale küsimusele vastata, et harta artikliga 11 kaitstud teabevabadus ja ajakirjandusvabadus ei saa väljaspool direktiivi 2001/29 artikli 5 lõigetes 2 ja 3 sätestatud erandeid ja piiranguid õigustada erandit selle direktiivi artikli 2 punktis a ja artikli 3 lõikes 1 ette nähtud autori ainuõigustest oma teoseid reprodutseerida ja üldsusele edastada.

Teine küsimus

- 50 Teise küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas liikmesriigi kohus, kes täidab tal lasuvat ülesannet tasakaalustada ühelt poolt autorile direktiivi 2001/29 artikli 2 punktiga a ja artikli 3 lõikega 1 antud ainuõigused ning teiselt poolt kaitstud objektide kasutajatele direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis c teisena nimetatud võimaluse ja punkti d sätetega ette nähtud eranditest tulenevad õigused, võib nende sätete kitsast tõlgendusest kõrvale kalduda ja lähtuda tõlgendusest, mis võtab täielikult arvesse vajadust järgida harta artikliga 11 tagatud sõnavabadust ja teabevabadust.

- 51 Nagu juba märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 38, peavad liikmesriigid direktiivi 2001/29 artikli 5 lõigetes 2 ja 3 mainitud erandite ja piirangute ülevõtmisel jälgima, et nad tugineks nende erandite ja piirangute sellisele tõlgendusele, mis võimaldab tagada õiglase tasakaalu liidu õiguskorras kaitstud erinevate põhiõiguste vahel.
- 52 Järgmiseks, nagu Euroopa Kohus on korduvalt otsustanud, ei pea liikmesriikide ametiasutused ja kohtud direktiivi ülevõtmismeetmete rakendamisel mitte ainult tõlgendama oma riigisisest õigust kooskõlas direktiiviga, vaid nad peavad ka jälgima, et nad ei tugineks direktiivi sellisele tõlgendusele, mis läheb vastuollu mainitud põhiõiguste või muude liidu õiguse üldpõhimõtetega (vt selle kohta 29. jaanuari 2008. aasta kohtuotsus Promusicae, C-275/06, EU:C:2008:54, punkt 70, 27. märtsi 2014. aasta kohtuotsus UPC Telekabel Wien, C-314/12, EU:C:2014:192, punkt 46, ja 16. juuli 2015. aasta kohtuotsus Coty Germany, C-580/13, EU:C:2015:485, punkt 34).
- 53 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tõepoolest õigus, kui ta märgib, et erandit üldnormist tuleb üldjuhul tõlgendada kitsalt.
- 54 Sellele vaatamata tuleb märkida, et kuigi direktiivi 2001/29 artikli 5 pealkiri on „Erandid ja piirangud“, annavad sellised erandid ja piirangud omakorda õigusi teoste või muude kaitstud objektide kasutajatele (vt selle kohta 11. septembri 2014. aasta kohtuotsus Eugen Ulmer, C-117/13, EU:C:2014:2196, punkt 43). Lisaks, nagu märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 36, on selle artikli konkreetne eesmärk tagada õiglane tasakaal ühelt poolt õiguste omajate õiguste ja huvide, mida tuleb tõlgendada laialt (vt selle kohta 16. novembri 2016. aasta kohtuotsus Soulier ja Doke, C-301/15, EU:C:2016:878, punktid 30 ja 31 ning seal viidatud kohtupraktika), ja teiselt poolt teoste või muude kaitstud objektide kasutajate õiguste ja huvide vahel.
- 55 Sellest tuleneb, et direktiivi 2001/29 artiklis 5 ette nähtud erandite ja piirangute tõlgendus peab nähtuvalt käesoleva kohtuotsuse punktis 36 märgitust võimaldama säilitada nende soovitava toime ja järgida nende eesmärki, kusjuures selline nõue on eriti oluline, kui erandite ja piirangute eesmärk on sarnaselt direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktides c ja d ettenähtutele tagada põhivabaduste järgimine.
- 56 Selles kontekstis tuleb esiteks lisada, et intellektuaalomandi kaitse on tõepoolest tagatud harta artikli 17 lõikega 2. Sellegipoolest ei ilmne sellest sättest ega Euroopa Kohtu praktikast, et see õigus on puutumatu ja et selle kaitse peab seega olema absoluutne (24. novembri 2011. aasta kohtuotsus Scarlet Extended, C-70/10, EU:C:2011:771, punkt 43; 16. veebruari 2012. aasta kohtuotsus SABAM, C-360/10, EU:C:2012:85, punkt 41, ja 27. märtsi 2014. aasta kohtuotsus UPC Telekabel Wien, C-314/12, EU:C:2014:192, punkt 61).
- 57 Teiseks on käesoleva kohtuotsuse punktis 45 märgitud, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktide c ja d eesmärk on eelistada kaitstud objektide kasutajate õigust teostada oma sõnavabadust, ja ajakirjandusvabadust, mis on tagatud harta artikliga 11. Sellega seoses tuleb täpsustada, et kuna harta sisaldab õigusi, mis vastavad Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga (edaspidi „EIÕK“) tagatud õigustele, siis on harta artikli 52 lõike 3 eesmärk tagada vajalik kooskõla hartaga kaitstud õiguste ja nende vastavate õiguste vahel, mida tagab EIÕK, ilma et sellega kahjustataks liidu õiguse ja Euroopa Liidu Kohtu sõltumatust (vt analoogia alusel 15. veebruari 2016. aasta kohtuotsus N., C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, punkt 47, ja 26. septembri 2018. aasta kohtuotsus Staatssecretaris van Veiligheid en justitie (apellatsioonkaebuse peatav toime), C-180/17, EU:C:2018:775, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika). Harta artikkel 11 näeb ette õigused, mis vastavad EIÕK artikli 10 lõikega 1 tagatud õigustele (vt selle kohta 14. veebruari 2019. aasta kohtuotsus Buivids, C-345/17, EU:C:2019:122, punkt 65 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 58 Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast ilmneb aga, et seoses tasakaalu saavutamisega autoriõiguse ja sõnavabaduse vahel on see kohus rõhutanud vajadust võtta arvesse asjaolu, et kõnealuse „diskursi“ või teabe liik on eriti tähtis, eriti kui tegemist on poliitilise debati või üldist huvi pakkuva avaliku aruteluga (vt selle kohta EIK 10. jaanuari 2013. aasta kohtuotsus *Ashby Donald jt vs. Prantsusmaa*, CE:ECHR:2013:0110JUD003676908, punkt 39).
- 59 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et liikmesriigi kohus, kes täidab tal lasuvat ülesannet juhtumi kõiki asjaolusid arvesse võttes tasakaalustada ühelt poolt autorile direktiivi 2001/29 artikli 2 punktiga a ja artikli 3 lõikega 1 antud ainuõigused ning teiselt poolt kaitstud objektide kasutajatele selle direktiivi artikli 5 lõike 3 punktis c teisenä nimetatud võimaluse ja punkti d sätetega ette nähtud eranditest tulenevad õigused, peab lähtuma nende sätete tõlgendusest, mis küll järgib nende sätete sõnastust ja säilitab nende soovitava toime, kuid on täielikult kooskõlas hartaga tagatud põhiõigustega.

Neljas küsimus

- 60 Neljanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis c teisenä nimetatud võimalust tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnorm, mis piirab selles sättes ette nähtud erandi või piirangu kohaldamise juhtudega, kus eelneva loa saamine kaitstud teose kasutamiseks ajakohastest sündmustest teavitamise eesmärgil ei ole mõistlikult võimalik.
- 61 Nagu märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 26, sätestab direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis c teisenä nimetatud võimalus, et liikmesriigid võivad artiklites 2 ja 3 sätestatud õiguste suhtes näha ette erandeid või piiranguid, kui tegemist on teoste või muude kaitstud objektide kasutamisega ajakohastest sündmustest teavitamiseks ulatuses, mis on informatiivsel eesmärgil vajalik, ning tingimusel, et märgitakse ka allikas, sh autori nimi, kui see ei ole võimatu.
- 62 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleneb nii liidu õiguse ühetaolise kohaldamise kui ka võrdsuse põhimõttega seonduvatest nõuetest, et sellise liidu õigusnormi nagu direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 sõnastust, mis ei viita sõnaselgelt liikmesriikide õigusele õigusnormi tähenduse ja ulatuse kindlaksmääramiseks, tuleb üldjuhul kogu liidus tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt (21. oktoobri 2010. aasta kohtuotsus *Padawan*, C-467/08, EU:C:2010:620, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 63 Kõigepealt tuleb märkida, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis c teisenä nimetatud võimaluse sõnastusest ei tulene nõuet, et enne kaitstud teose reprodutseerimist või üldsusele edastamist tuleks selleks saada õiguste omaja nõusolek.
- 64 Selles sättes ette nähtud erandi või piirangu puhul on ainult nõutud, et see kasutamine toimub „seoses ajakohastest sündmustest teavitamisega“, tingimusel, et märgitakse ka allikas ja et teost kasutatakse ulatuses, mis on informatiivsel eesmärgil vajalik.
- 65 Kuna neid mõisteid ei ole direktiivis 2001/29 kuidagi määratletud, tuleb nende tõlgendamisel lähtuda nende harjumuspärasest tähendusest tavakeeles, võttes arvesse nende mõistete kasutamise konteksti ja eesmärki, mida taotletakse õigusaktiga, mille osaks need on (vt selle kohta 3. septembri 2014. aasta kohtuotsus *Deckmyn ja Vrijheidsfonds*, C-201/13, EU:C:2014:2132, punkt 19 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 66 Mis esiteks puudutab direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis c teisenä nimetatud võimaluse sõnastusest, siis kõigepealt tuleb märkida, et selles sättes mainitud tegevust „teavitama“ tuleb mõista nii, et see tähendab teabe edastamist ajakohase sündmuse kohta. Kuigi üksnes kuulutus sellise sündmuse kohta ei ole sellest sündmusest teavitamine, ei nõua sõna „teavitamine“ harjumuspärasest tähendusest kasutamine siiski, et kasutaja analüüsiks sellist sündmust põhjalikult.

- 67 Järgmiseks peab teavitamine puudutama „ajakohast sündmust“. Selles osas tuleb sarnaselt eelotsusetaotluse esitanud kohtuga asuda seisukohale, et ajakohane sündmus on sündmus, mis sellest teavitamise hetkel pakub üldsusele huvi.
- 68 Viimaseks on direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis c teisena nimetatud võimaluses nõutud, et märgitaks ka allikas, sh kaitstud teose autori nimi, ning et kasutamine toimuks üksnes „ulatuses, mis on informatiivsel eesmärgil vajalik“, ja oleks seega proportsionaalsuse põhimõttega kooskõlas. Sellest järeldub, et kaitstud teose kasutamine ei tohi minna kaugemale sellest, mis on taotletava informatiivse eesmärgi saavutamiseks vajalik.
- 69 Käesoleval juhul on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne kontrollida, kas käsikirja ja kõnealus kogumikus avaldatud artikli originaalversioonide avaldamine täies ulatuses ja mainimata V. Becki taganemist nende dokumentide sisust oli taotletava informatiivse eesmärgi saavutamiseks vajalik.
- 70 Mis teiseks puudutab direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti c konteksti, siis tuleb rõhutada, et see sätte kuulub teabe uudistemeedia kaudu levitamise raamistikku, mille eesmärk on rahuldada üldsuse huvi ajakohaste sündmuste kohta teabe saamise vastu; see ilmneb ühest küljest selle sätte sõnastusest – selles esimesena mainitud juhtum puudutab konkreetselt reprodutseerimist ajakirjanduses ja ajakohaseid teemasid käsitlevate artiklite avaldamist, ja teisest küljest liidu seadusandja seatud piire kaitstud teose või objekti kasutamisele, mis peab toimuma üksnes „ulatuses, mis on informatiivsel eesmärgil vajalik“.
- 71 Ajakohase sündmuse asetleidmine nõuab aga üldjuhul ja iseäranis infoühiskonnas, et seda puudutavat teavet saaks edastada kiiresti, mistõttu see ei ole hästi ühildatav nõudega saada autorilt eelnev nõusolek, mis võib üldsusele asjakohase teabe aegsasti edastamise liiga raskeks teha või seda takistada.
- 72 Mis kolmandaks puudutab direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis c teisena nimetatud võimaluses ette nähtud erandi või piirangu soovitava toime säilitamist, siis tuleb meeles pidada, et selle eesmärk on aidata kaasa harta artikliga 11 tagatud teabevabaduse ja ajakirjandusvabaduse teostamisele, kusjuures Euroopa Kohus on juba rõhutanud, et demokraatlikus ühiskonnas ja õigusriigis on ajakirjanduse ülesanne teavitada üldsust ilma muude kui rangelt vajalike piiranguteta (vt selle kohta 1. detsembri 2011. aasta kohtuotsus Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punkt 113).
- 73 Nõue, et kaitstud teose kasutaja küsiks õiguste omajalt luba, kui see on mõistlikult võimalik, eiraks aga asjaolu, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis c teisena nimetatud võimaluses ette nähtud erand või piirang peab selle kohaldamise tingimuste täidetuse korral võimaldama kaitstud teost kasutada ilma õiguste omaja mis tahes loata.
- 74 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb neljandale küsimusele vastata, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis c teisena nimetatud võimalust tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnorm, mis piirab selles sättes ette nähtud erandi või piirangu kohaldamise juhtudega, kus eelneva loa saamine kaitstud teose kasutamiseks ajakohastest sündmustest teavitamise eesmärgil ei ole mõistlikult võimalik.

Viies küsimus

- 75 Viienda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust selle kohta, kas direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti d tuleb tõlgendada nii, et selles sättes mainitud mõiste „tsiteerimine“ hõlmab hüperlingi abil suunamist eraldi avatavale failile.
- 76 Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti d kohaselt võivad liikmesriigid selle direktiivi artiklites 2 ja 3 sätestatud reprodutseerimis- ja üldsusele edastamise ainuõiguste puhul näha ette erandeid või piiranguid, kui tegemist on tsiteerimisega näiteks kriitika või ülevaate eesmärgil, tingimusel, et see

puudutab teost või muud kaitstud objekti, mis juba on seaduslikult üldsusele kättesaadavaks tehtud, tingimusel, et märgitakse ka allikas, sh autori nimi, kui see ei ole võimatu, ja tingimusel et tsitaatide kasutamine on kooskõlas mõistlike tavadega ning neid kasutatakse konkreetse eesmärgi jaoks vajalikus ulatuses.

- 77 Kuna direktiivis 2001/29 puudub mõiste „tsiteerimine“ määratlus, tuleb selle sõna tähenduse ja ulatuse kindlaksmääramisel vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktis 65 meelde tuletatud Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale lähtuda selle harjumuspärasest tähendusest tavakeeles, võttes arvesse selle mõiste kasutamise konteksti ja eesmärki, mida taotletakse õigusaktiga, mille osaks see on.
- 78 Mõiste „tsiteerimine“ tähenduse kohta tavakeeles tuleb märkida, et tsiteerimise põhitunnus on teose või üldisemalt teose osa kasutamine kasutaja poolt, kes ei ole selle teose autor, selleks et illustreerida oma sõnu, kaitsta oma arvamust või ka luua intellektuaalne vastasseis selle teose ja nimetatud kasutaja sõnade vahel. Euroopa Kohus on selles osas juba otsustanud, et ei ole oluline, kas tsitaat esineb autoriõigusega kaitstud teoses või vastupidi, teoses, millel niisugune kaitse puudub (1. detsembri 2011. aasta kohtuotsus Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punkt 136).
- 79 Tuleb nõustuda kohtujuristiga, kes rõhutas oma ettepaneku punktis 43 sisuliselt, et kaitstud teose kasutaja, kes soovib tugineda tsiteerimise erandile, peab seetõttu tingimata looma otsese ja tiheda seose tsiteeritud teose ja omaenda mõttekäigu vahel ning võimaldama seeläbi sellist intellektuaalset vastasseisu teise isiku teosega, kusjuures direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis d on selles küsimuses täpsustatud, et tsiteerimise eesmärk peab eelkõige olema kriitika tegemise või ülevaate andmise võimaldamine. Sellest järeldub samuti, et tsiteeritud teose kasutamine peab olema nimetatud kasutaja sõnu täiendav ja kaitstud teost ei tohi tulenevalt direktiivi 2001/29 artikli 5 lõikest 5 tsiteerida ulatuses, mis on vastuolus teose või muu kaitstud objekti tavapärase kasutusega või mis põhjendamatult mõjutab õiguste omaja õiguspäraseid huve.
- 80 Samas ei nõua ei direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti d sõnastus ega mõiste „tsiteerimine“, nii nagu seda on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktides 78 ja 79, et tsiteeritud teos oleks tsitaati sisaldavasse objekti lahutamatu liidetud, näiteks taandridade abil või teksti taasesitamisega joonealustes märkustes, vaid sellise tsitaadi võib lisada tekstini juhatava hüperlingi abil.
- 81 Seda võimalust kinnitab selle sätte kontekst, kuivõrd direktiiv 2001/29 puudutab konkreetselt autoriõiguse õiguskaitset siseturu piires, rõhutades nähtuvalt oma artikli 1 lõikest 1 eelkõige infoühiskonna aspekti erilist tähtsust. Nagu aga Euroopa Kohus on korduvalt rõhutanud, aitavad hüperlingid kaasa sellele, et interneti sujuvale toimimisele, mis on harta artikliga 11 tagatud sõna- ja teabevabaduse seisukohast eriti oluline, ning samuti aitavad need kaasa arvamuste ja teabe vahetusele selles võrgus, milles pääseb ligi tohutule hulgale teabele (8. septembri 2016. aasta kohtuotsus GS Media, C-160/15, EU:C:2016:644, punkt 45; ja 7. augusti 2018. aasta kohtuotsus Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, punkt 40).
- 82 Sellist tõlgendust ei väära ka tsiteerimist puudutava erandi eesmärk, mis on ette nähtud direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis d ja mis Euroopa Kohtu poolt juba otsustatu kohaselt on luua õiglane tasakaal teose või muu kaitstud objekti kasutajate õiguse sõnavabadusele ning autoritele kuuluva reprodutseerimisõiguse vahel ning ära hoida seda, et autorite ainuõigus teost reprodutseerida saaks takistada üldsusele juba kättesaadavaks tehtud teostest väljavõtete avaldamist koos kommentaaride ja kriitikaga (1. detsembri 2011. aasta kohtuotsus Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punktid 120 ja 134).
- 83 Nendest kaalutlustest olenemata ja võttes arvesse, et käesoleval juhul on eelotsusetaotluse esitanud kohus esile toonud, et V. Becki käsikiri ja artikkel tehti üldsusele kättesaadavaks internetis hüperlinkide kaudu eraldi avatavate failidena, tuleb rõhutada, et nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 76 meelde tuletatud, on direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis d selle kohaldamiseks

nõutud, et kõnealune kasutamine oleks „kooskõlas mõistlike tavadega ning [toimuks] konkreetse eesmärgi jaoks vajalikus ulatuses“, mistõttu ei tohi kõnealuse käsikirja ja artikli tsiteerimise eesmärgil kasutamine ületada vaidlusaluse tsiteerimisega taotletava eesmärgi saavutamiseks vajaliku piire.

- 84 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb viiendale küsimusele vastata, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti d tuleb tõlgendada nii, et selles sättes mainitud mõiste „tsiteerimine“ hõlmab hüperlingi abil suunamist eraldi avatavale failile.

Kuues küsimus

- 85 Kuuenda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti d tuleb tõlgendada nii, et teos on juba seaduslikult üldsusele kättesaadavaks tehtud juhul, kui see on konkreetsetel kujul autori nõusolekul varem avaldatud.
- 86 Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktist d tuleneb, et tsiteerimist puudutav erand kehtib ainult sellise teose suhtes, mis on üldsusele seaduslikult kättesaadavaks tehtud.
- 87 Euroopa Kohus on selle kohta juba otsustanud, et mõiste „üldsusele kättesaadavaks tehtud“ all direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti d prantsuskeelses versioonis tuleb mõista üldsusele selle teosega tutvumise võimaldamist, seda tõlgendust kinnitab ka väljend „made available to the public“ ja väljend „der Öffentlichkeit zugänglich gemacht“, mida kasutatakse erisuseta selle artikli ingliskeelses ja saksakeelses versioonis (1. detsembri 2011. aasta kohtuotsus Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punkt 128).
- 88 Seoses küsimusega kas teos on tehtud üldsusele kättesaadavaks „seaduslikult“, on Euroopa Kohus rõhutanud, et seaduslikud on ainult tsitaadid, mis on võetud teosest, mis on juba seaduslikult üldsusele kättesaadavaks tehtud, tingimusel et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis d ette nähtud ülejäänud tingimused on täidetud (vt selle kohta 1. detsembri 2011. aasta kohtuotsus Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punkt 127).
- 89 Seega tuleb asuda seisukohale, et teos või teose osa on juba seaduslikult üldsusele kättesaadavaks tehtud, kui üldsus on saanud sellega tutvuda õiguse omaja loal või tulenevalt kohustuslikust litsentsist või seadusest tulenevast loast.
- 90 Käesoleval juhul on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, kas V. Becki teost saab lugeda üldsusele juba seaduslikult kättesaadavaks tehtuks tema käsikirja avaldamisega 1988. aastal kogumiku artiklina, võttes arvesse asjaolu, et kogumiku kirjastaja tegi enne avaldamist käsikirja pisimuudatusi. Tal on ka küsimus, kas selline üldsusele seaduslikult kättesaadavaks tegemine toimus, kui V. Beck avaldas need dokumendid oma veebisaidil koos märkega, et taganeb nendest.
- 91 Siinkohal tuleb selle kohta märkida, et selle üle otsustamine, kas teos on üldsusele seaduslikult kättesaadavaks tehtud, on liikmesriigi kohtu ülesanne, kes seejuures peab lähtuma tema lahendada olevast konkreetsest juhtumist ja võtma arvesse asja kõiki asjaolusid (vt selle kohta 3. septembri 2014. aasta kohtuotsus Deckmyn ja Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, punkt 28).
- 92 Täpsemalt peab eelotsusetaotluse esitanud kohus põhikohtuasjas kindlaks tegema, kas V. Becki käsikirja algsel avaldamisel kogumiku artiklina oli kirjastajal lepingulisel või muul alusel õigus teha kõnealuseid toimetustikke muudatusi. Eitava vastuse korral tuleb asuda seisukohale, et õiguse omaja nõusoleku puudumisel ei tehtud teost sellisel kujul, nagu see kogumikus avaldati, üldsusele seaduslikult kättesaadavaks.

- 93 Samas ilmneb, et V. Becki käsikiri ja artikkel avaldati hiljem autoriõiguse omaja enda poolt omaenda veebisaidil. Eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitab sellegipoolest, et nende dokumentide avaldamisel V. Becki veebisaidil oli üle dokumendi iga lehekülje lisatud märge, et V. Beck taganeb nende dokumentide sisust. Seega tehti need dokumendid kirjeldatud avaldamise käigus üldsusele seaduslikult kättesaadavaks ainult juhul, kui nendega kaasnes nimetatud taganemise märge.
- 94 Igal juhul tuleb käesoleva kohtuotsuse punktis 83 esitatud kaalutlusi arvestades eelotsusetaotluse esitanud kohtul direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti d kohaldamise tarbeks kindlaks teha, kas kõnealuses kogumikus avaldatud käsikirja ja artikli originaalversioonide avaldamine ilma märketa, et V. Beck taganeb nende dokumentide sisust, oli hea tavaga kooskõlas ning kõnealuse tsiteerimise eesmärgi seisukohalt õigustatud.
- 95 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb kuuendale küsimusele vastata, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti d tuleb tõlgendada nii, et teos on juba seaduslikult üldsusele kättesaadavaks tehtud juhul, kui üldsus on varem saanud sellega konkreetsel kujul tutvuda õiguse omaja loal või tulenevalt kohustuslikust litsentsist või seadusest tulenevast loast.

Kohtukulud

- 96 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

- 1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas artikli 5 lõike 3 punktis c teisena nimetatud võimalust ja punkti d tuleb tõlgendada nii, et nende puhul ei ole tegemist nendes mainitud erandite või piirangute ulatuse täieliku ühtlustamise meetmetega.**
- 2. Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 11 kaitstud teabevabadus ja ajakirjandusvabadus ei saa väljaspool direktiivi 2001/29 artikli 5 lõigetes 2 ja 3 sätestatud erandeid ja piiranguid õigustada erandit selle direktiivi artikli 2 punktis a ja artikli 3 lõikes 1 ette nähtud autori ainuõigustest oma teoseid reprodutseerida ja üldsusele edastada.**
- 3. Liikmesriigi kohus, kes täidab tal lasuvat ülesannet juhtumi kõiki asjaolusid arvesse võttes tasakaalustada ühelt poolt autorile direktiivi 2001/29 artikli 2 punktiga a ja artikli 3 lõikega 1 antud ainuõigused ning teiselt poolt kaitstud objektide kasutajatele selle direktiivi artikli 5 lõike 3 punktis c teisena nimetatud võimaluse ja punkti d sätetega ette nähtud eranditest tulenevad õigused, peab lähtuma nende sätete tõlgendusest, mis küll järgib nende sätete sõnastust ja säilitab nende soovitava toime, kuid on täielikult kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga tagatud põhiõigustega.**
- 4. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis c teisena nimetatud võimalust tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnorm, mis piirab selles sättes ette nähtud erandi või piirangu kohaldamise juhtudega, kus eelneva loa saamine kaitstud teose kasutamiseks ajakohastest sündmustest teavitamise eesmärgil ei ole mõistlikult võimalik.**
- 5. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti d tuleb tõlgendada nii, et selles sättes mainitud mõiste „tsiteerimine“ hõlmab hüperlingi abil suunamist eraldi avatavale failile.**

- 6. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti d tuleb tõlgendada nii, et teos on juba seaduslikult üldsusele kättesaadavaks tehtud juhul, kui üldsus on varem saanud sellega konkreetsel kujul tutvuda õiguse omaja loal või tulenevalt kohustuslikust litsentsist või seadusest tulenevast loast.**

Allkirjad